

Orientacions per a les activitats d'estiu adreçades als alumnes de 1r, 2n i 3r d'ESO

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament
**Direcció General d'Educació Secundària
Obligatòria i Batxillerat**

Índex

- 1. Introducció**
- 2. Tipologia de les activitats**
- 3. Avaluació de les activitats**
- 4. La competència comunicativa**
- 5. La competència matemàtica**

1. Introducció

La recomanació d'activitats d'estiu és una pràctica de molts centres d'educació secundària obligatòria. Es considera important promoure la generalització d'aquesta pràctica, en la mesura que s'adeqüi a la manera de fer de cada centre i permeti la realització d'activitats relacionades amb els continguts treballats durant el curs escolar.

Les vacances d'estiu són un temps per descansar de l'activitat escolar ordinària i per realitzar activitats de lleure que permetin els nois i noies desconnectar de la rutina i afrontar amb forces renovades el nou curs. Al mateix temps, el període estival també brinda una bona oportunitat per mantenir i reforçar competències bàsiques com la lectura o el raonament matemàtic, i per consolidar hàbits personals de treball i d'iniciativa personal.

El Departament d'Ensenyament considera oportú facilitar unes orientacions per als centres i les famílies sobre les tasques estivals recomanades a l'alumnat que ha cursat 1r, 2n i 3r d'ESO, en el benentès que són els equips docents els qui han de decidir a quin alumnat s'adrecen i de concretar i individualitzar les que millor s'adaptin a les necessitats de cada noi o noia. Els trets fonamentals que haurien de complir aquestes activitats d'estiu són:

- Les tasques proposades han de poder realitzar-se de manera autònoma per cada alumne/a. El centre educatiu ha de donar orientacions a les famílies perquè puguin col·laborar en el seguiment d'aquestes tasques.
- Els equips docents tenen la responsabilitat de definir les tasques a realitzar i de decidir quins alumnes han de fer les diverses activitats que es programin i amb quins objectius concrets i individualitzats.
- Tota tasca que s'encomani a l'alumnat ha de ser valorada pel professorat passat l'estiu, i tant l'alumnat com les famílies han de rebre un retorn d'aquesta valoració.

Així, en aquest document es presenten una sèrie d'orientacions per al professorat de l'ESO sobre criteris, idees i recursos disponibles per a l'elaboració de propostes d'activitats d'estiu, focalitzades prioritàriament a consolidar o reforçar la competència comunicativa lingüística i la competència matemàtica del seu alumnat.

2. Tipologia de les activitats

Correspon als equips docents dels centres decidir quins alumnes han de fer activitats durant l'estiu i definir exactament les tasques a realitzar i la temporització recomanada. És imprescindible que en plantejar aquestes activitats tant l'alumnat com les famílies rebin una **informació** prèvia explícita i detallada de les tasques, el seu propòsit, els passos a seguir en la seva realització, els criteris amb què es valoraran i la incidència, si escau, sobre la recuperació de matèries. Es tracta, doncs, d'implicar activament l'alumnat i les famílies en el seguiment i valoració de l'aprenentatge dels estudiants, tot continuant i reforçant, si cal, els processos d'avaluació que el centre té establerts durant el curs.

Les tasques d'estiu es podrien dividir en dos tipus:

- activitats de *manteniment i consolidació*, que poden ser recomanades en general a tot l'alumnat per tal de mantenir determinats hàbits i competències bàsics;
- activitats de *reforç i recuperació*, adreçades a l'alumnat que no ha assolit satisfactòriament les competències bàsiques. Les activitats per a aquest alumnat haurien de centrar-se, a partir de les mancances detectades al llarg del curs, en abordar les competències comunicativa i matemàtica. Les tasques poden lligar-se també a les matèries que calgui reforçar o recuperar, tenint en compte un enfocament globalitzador. La valoració d'aquest treball a principi del curs següent, tant pel que fa a la presentació escrita com oral, pot ser tinguda en compte en la recuperació, si escau, de les matèries.

Atès que es tracta de potenciar el desenvolupament de les competències bàsiques, cal proposar activitats productives i contextualitzades, basades en el plantejament de situacions o problemes que tinguin a veure amb la realitat i que demanin aprofundir en prendre decisions sobre com actuar i per què. Les activitats a realitzar durant l'estiu permeten l'aplicació d'una gran **diversitat d'estratègies** i recursos a l'abast de l'alumnat i que connectin amb els seus interessos.

Es pot tractar d'activitats concretes o bé, especialment quan calgui reforçar continguts diversos, es recomana que tinguin la forma d'un projecte globalitzat sobre temes vinculats amb la literatura, la música, la cultura, la societat, la ciències, la tecnologia, la salut, la naturalesa, etc. El projecte d'estiu hauria de servir perquè l'alumnat posi en pràctica diferents estratègies personals d'aprenentatge. La presentació final de les activitats o projecte pot tenir la forma d'un dossier o carpeta d'aprenentatge (virtual o convencional).

Atès que l'alumnat ha de manifestar **autonomia** en les tasques d'estiu, cal proporcionar-li els models i les pautes orientatives necessàries perquè pugui auto-regular-se i autocorregir-se. Alhora, cal que sàpiga fins a quin punt està assolint els **objectius** proposats i està aprenent, en relació amb el seu punt de partida.

3. Avaluació de les activitats

L'avaluació de les tasques estivals ha de tenir la consideració d'una activitat inicial, que ha de servir al professorat per valorar la **situació inicial** de l'alumnat que emprèn el nou curs escolar. Cal recordar que la finalitat principal de les tasques d'estiu és que l'alumnat mantingui o reforci determinades competències bàsiques, i no tant que el resultat s'hagi de certificar i formar part de l'avaluació ordinària. Això no obstant, en el cas d'alumnat amb matèries pendents, pot ajudar a valorar la seva recuperació. L'alumnat ha de lliurar les tasques al tutor/a del curs i la seva valoració ha de ser una tasca compartida per l'equip docent.

A banda de les competències comunicativa i matemàtica, caldrà comprovar el grau de maduresa assolit per l'alumnat en relació amb les competències bàsiques metodològiques (tractament de la informació i competència digital, competència d'aprendre a aprendre) i personals (competència d'autonomia i iniciativa personal).

Cal tenir en compte que el context en què s'han desenvolupat les tasques és diferent del context escolar ordinari, la qual cosa dificulta l'avaluació del procés, atès que el seguiment docent de les tasques no ha estat el mateix que el de les activitats d'ensenyament i aprenentatge que es realitzen al llarg del curs lectiu. Per aquest motiu, es recomana que la presentació final dels resultats de les tasques estivals tingui un format que permeti al docent fer-se una idea realista del treball personal de l'alumne/a i del seu progrés en relació amb els objectius proposats, que han de ser concrets i prèviament coneguts per l'alumne/a. Es tracta de valorar les tasques realitzades per mitjà de les evidències sobre el treball personal de l'alumnat, que poden recollir-se després d'una breu entrevista.

Un possible instrument per presentar un recull de les produccions de l'alumnat és la **carpeta d'aprenentatge**, en format virtual o convencional, que ha d'incloure els resultats de les activitats, acompanyats d'altres documents (esborranys, correccions, esquemes previs, recursos utilitzats, planificació i horari de treball...), així com reflexions sobre els resultats, tot incidint en el reconeixement del que ha après i de les dificultats que ha superat o encara té, per mitjà d'autoavaluacions i coavaluacions i diaris de treball, per exemple. En tot cas, es recomana que les activitats vagin acompanyades de reflexions personals sobre el que s'ha fet i s'ha après i sobre les dificultats superades.

També és important tenir en compte el paper que poden jugar les Tecnologies de la Informació i la Comunicació en aquest sentit. L'alumne/a té la possibilitat de trametre aquestes tasques encomanades a través dels Campus Virtuals dels centres que en disposin.

4. La competència comunicativa

4.1. Continguts suggerits

Pel que fa a la competència comunicativa lingüística, el disseny de les activitats d'estiu en aquests nivells hauria de centrar-se en la comprensió lectora i l'expressió escrita. La pretensió central de les activitats d'estiu no és transmetre més informacions i coneixements a l'alumnat, sinó activar el desenvolupament de les competències comunicatives bàsiques i proposar activitats focalitzades en situacions reals o de la vida quotidiana, que poden tenir la forma d'un projecte globalitzat.

Per al disseny de les activitats d'estiu és fonamental que les matèries lingüístiques (català, castellà i llengües estrangeres) facin prèviament la tasca importantíssima de programació conjunta per evitar duplicitats de feines i per aconseguir el manteniment o reforçament harmònic de les competències comunicatives de l'alumnat durant l'estiu. Així, per exemple, mentre es fa llegir un llibre en català, es pot fer llegir un còmic en castellà (o a la inversa); o bé, mentre es fa un projecte en català adreçat a l'alumnat de primer curs, es pot proposar de fer-lo en castellà per a l'alumnat de segon curs, etc.

Es proposen, a continuació, alguns continguts de caire general a partir dels quals es poden dissenyar les activitats d'estiu:

- Lectura i comprensió de textos de la literatura juvenil.
- Lectura i comprensió de còmics, cançons, publicitat, cinema.
- Lectura i comprensió de textos dels mitjans de comunicació i de la vida acadèmica pròxims als interessos de l'alumnat.
- Ús de tècniques de síntesi per tal de comprendre els textos escrits: subratllat, esquema, resum, mapa conceptual.
- Producció de textos escrits, i en diferents suports: narratius, descriptius, expositius, argumentatius, usant procediments de planificació, elements lingüístics per a la cohesió interna de les idees (precisió lèxica, connectors, signes de puntuació), registre adequat, correcció lingüística i revisió.
- Opinió sobre la lectura d'una obra completa adequada en temàtica i grau de dificultat als aprenents adolescents, i relacionar-ne el contingut amb la pròpia experiència.

4.2. Proposta d'activitats

Les activitats per mantenir o reforçar la competència comunicativa han d'anar dirigides especialment a afermar la **comprensió lectora** i l'**expressió escrita**. A partir d'aquí, es poden dissenyar activitats concretes, depenent dels continguts que hagi de reforçar l'alumnat, o bé més complexes, en forma de projecte globalitzat.

Per exemple, es pot plantejar que l'alumnat seleccioni una o diverses notícies en un mitjà de comunicació durant el període estival i que apliqui els coneixements apresos per resumir la notícia, descriure el context en què es produeix, els protagonistes de l'acció, els fets succeïts, i que argumenti la seva pròpia postura o opinió en relació amb la notícia. Les notícies poden estar vinculades a determinats continguts escolars, o bé a temes actuals on hagi de prendre una postura determinada i argumentar-la. També es pot proposar que l'alumnat redacti algun fet noticiable o rellevant que hagi succeït recentment, es documenti sobre el mateix utilitzant diverses fonts i sigui capaç, finalment, d'explicar-lo fent ús de diferents canals comunicatius.

En el cas de les activitats dissenyades per mantenir o reforçar la **comprensió lectora**, l'elecció d'un text de lectura de caire literari o d'un altre caire, ha de respondre a uns propòsits i a la consecució d'unes metes: que la lectura sigui significativa per a als nois i noies i que aquesta tingui sentit per a ells i elles, permetent així aconseguir millorar el gust per la lectura.

Per comprendre els textos és convenient que l'alumnat hagi d'aplicar habilitats com anàlisi de la informació, síntesi, reelaboració personal i crítica, etc. En aquest sentit, és important que l'alumne/a conegui els objectius de la lectura: què, per què i per a què he de llegir. L'alumnat ha d'avaluar i controlar si ha comprès el que ha llegit, i autoregular l'activitat lectora partint de la revisió de la pròpia activitat i de la recapitulació del que s'ha llegit. Finalment, l'alumnat ha d'avaluar i ha d'integrar la nova informació i remodelar, si cal, les idees inicials.

En el cas de les activitats dissenyades per mantenir o reforçar l'**expressió escrita** mitjançant la producció de textos escrits, de tipologia variada, dotats de cohesió, coherència i adequació a la situació comunicativa, l'estratègia metodològica ha de basar-se en la manera més natural d'aprendre, això és, a partir de la lectura i reflexió a l'entorn de textos modèlics, per fer, després, la redacció del text.

Els textos de lectura ofereixen moltes possibilitats d'escriptura: des del subratllat de mots clau i l'elaboració d'esquemes i resums, fins a la redacció de tot tipus de textos: narratius, descriptius, expositius i argumentatius.

Algunes estratègies per afermar l'expressió escrita:

- Reduir textos per a la seva comprensió (esquema, resum).
- Generar idees per escriure (pluja d'idees, mapa conceptual...).
- Explicar fets i accions.
- Exposar idees i argumentar-les.
- Escriure textos de diverses tipologies amb coherència, cohesió, adequació i correcció lingüística.
- Escriure quaderns de viatges o dietaris.
- Fer un seguiment de notícies sobre una temàtica.
- Elaborar reportatges.

4.3. Recursos

El professorat disposa de diferents recursos oferts pel Departament d'Ensenyament sobre activitats de lectura i d'escriptura i sobre activitats relacionades amb diferents matèries de l'ESO:

- [ARC](#): (Aplicació de recobriment curricular) recull propostes d'activitats, seqüències didàctiques i recursos, que enllacen directament amb el currículum de les matèries de llengües, ciències de la naturalesa, ciències socials, tecnologia i matemàtiques.
- [Edu365.cat](#): conté recursos per al desenvolupament de la competència comunicativa, especialment la lectura, així com recursos i activitats de les diferents matèries de l'ESO.
- [Espai LIC](#): recull materials de llengua i literatura, d'interculturalitat i de cohesió social per al professorat i l'alumnat.
- [Què llegeixes](#): espai de trobada entre lectors i lectores, amb propostes adreçades a l'alumnat d'entre 12 i 16 anys sobre lectures i sobre l'escriptura del que es llegeix.
- [Edu3.cat](#): conté recursos audiovisuals relacionats amb diferents àmbits, amb nombroses experiències escolars.

El Departament d'Ensenyament també ofereix exemples de proves de caire competencial que poden servir per dissenyar activitats:

- La prova de 6è d'educació primària ([2009](#), [2010](#) i [2011](#)). Pot proporcionar idees per a l'alumnat de 1r d'ESO que necessita un reforç de base.
- Les proves de Cb de l'àmbit lingüístic de [6è d'EP \(2007\)](#) proporcionen exemples d'exercicis de caràcter competencial. Inclouen una guia per a l'anàlisi de resultats i pautes per al treball de millora de l'alumnat.
- Les proves d'avaluació diagnòstica de [3r d'ESO \(2009 i 2010\)](#) són una altra mostra d'exercicis d'avaluació de la competència comunicativa.
- Els ítems alliberats de les proves PISA [2000](#), [2003](#) i [2006](#) són un instrument interessant per valorar quins coneixements i habilitats es considera que han d'haver assolit els alumnes de 15/16 anys, prenent com a referència les competències bàsiques.

5. La competència matemàtica

5.1. Continguts suggerits

En el cas de la competència matemàtica, és especialment important que la tipologia de tasques a fer estigui connectada amb entorns quotidians. En aquest sentit, cal promoure l'exercitació de destreses de càlcul o geomètriques adequadament contextualitzades.

L'assoliment de la competència matemàtica s'aconsegueix en la mesura que els coneixements, les habilitats i actituds matemàtics s'apliquen a una varietat de situacions, provinents d'altres camps de coneixement i de la vida quotidiana, la qual cosa augmenta la possibilitat de seguir aprenent al llarg de la vida, tant en l'àmbit escolar o acadèmic.

En conseqüència, el treball de la competència matemàtica durant l'estiu ha d'anar més orientat al desenvolupament dels processos matemàtics, atès que aquests constitueixen el ciment que lliga els continguts curriculars i permet la construcció de nous aprenentatges. El projecte globalitzat d'estiu és un marc molt adient per obtenir, interpretar i generar informació amb contingut matemàtic, plantejar-se i resoldre problemes a partir de situacions de l'entorn i, en definitiva, exercitar el raonament matemàtic.

El projecte d'estiu hauria de fer que l'alumnat posés en pràctica el treball d'alguns dels processos matemàtics següents:

- Resolució de problemes: formulació de preguntes, disseny i desenvolupament d'estratègies, recollida de dades, identificació, estimació, simulació, comprovació, elaboració de conclusions.
- Raonament i prova: anàlisi de dades, distinció, organització, comparació, interpretació, comprensió.
- Comunicació i representació: descripció, argumentació, expressió, utilització del vocabulari, representació, construcció, dibuix.
- Connexions: contextualització, relació, generalització, investigació, exploració, detecció.

5.2. Proposta d'activitats

Els entorns propis del període de vacances escolars poden proporcionar nous camps d'observació i estudi per al desenvolupament del coneixement matemàtic. El coneixement de llocs nous o el desenvolupament d'activitats que l'alumnat no fa tan sovint durant l'any (anar d'excursió, encarregar-se de la compra, experimentar a la cuina o visitar museus, per exemple) donen oportunitats noves per al treball matemàtic. A tall d'exemple:

- L'observació de l'entorn proporciona múltiples exemples d'elements geomètrics (formes planes i tridimensionals, mosaics i sanefes, simetries, semblances i proporcions). Es poden capturar (fotografia), comparar, descriure, classificar...
- Els diaris o la publicitat estan plens d'informacions numèriques i gràfiques que convé analitzar i valorar si l'ús que se'n fa és correcte, erroni, tendenciós...
- Les compres són una bona oportunitat per emprar eines matemàtiques: etiquetes, preus, descomptes, tiquets de compra...
- La cuina també presenta un gran nombre d'oportunitats per fer matemàtiques: mesura i proporció dels ingredients, càlcul de calories, temps de cocció...
- L'anomenada matemàtica recreativa no sempre troba un encaix còmode dins el curs escolar, atapeït de continguts. L'estiu és un moment idoni per als reptes numèrics, visuals o lògics, que poden obrir la visió sovint massa acadèmica que l'alumnat té de les matemàtiques.
- Els viatges inclouen informacions matemàtiques: temps de trajecte, horaris, distàncies, velocitats, consum de combustible, preus...
- Els mapes i plànols permeten tant el treball aritmètic com el geomètric: les escales, les posicions relatives, els punts de vista...
- La meteorologia permet combinar diversos elements matemàtics: nombre negatius en els temperatures, comparacions de valors, gràfics d'evolució...

A partir d'aquí, es poden dissenyar activitats concretes, depenent dels continguts que hagi de reforçar l'alumnat, o bé més complexes, en forma de projecte globalitzat com, per exemple, una proposta d'excursió, on l'alumnat hagi de dissenyar un itinerari, cercar plànols, documentar-se sobre llocs d'interès, preveure el temps estimat, etc.

5.3. Recursos

El professorat disposa de diferents recursos oferts pel Departament d'Ensenyament per preparar propostes entorn de la competència matemàtica. La porta d'entrada més pràctica a aquests recursos és el web del Centre de Recursos per Ensenyar i Aprendre Matemàtiques ([CREAMAT](#)). Alternativament, pot emprar-se el web [Escola Oberta](#) o l'[ARC](#) (Aplicació de recobriment curricular), on els materials es presenten més associats amb els continguts del currículum de matemàtiques.

- [Mediateca](#) del CREAMAT: conté múltiples recursos matemàtics, amb enllaços orientats i comentats a materials diversos.
- [Hem vist...:](#) secció del CREAMAT destinada a propostes trobades als mitjans de comunicació, exposicions temporals, propostes d'aula... i altres qüestions d'actualitat.
- [Suport curricular:](#) secció del CREAMAT que presenta una sèrie de reflexions per aproximar-se al currículum amb una mirada competencial.
- [Matemàtiques en família:](#) idees i activitats proposades pel CREAMAT per contribuir, des de la família, a l'educació matemàtica dels fills i de les filles.
- [edu365.cat:](#) conté nombrosos recursos TIC interactius (bàsicament *applets*) per al desenvolupament de la competència matemàtica. Poden gestionar-se com a eines d'autoaprenentatge o en un procés més pautat pel professorat.
- [edu3.cat:](#) conté recursos audiovisuals de nivells molt diversos, que inclouen nombroses experiències escolars.

El Departament d'Ensenyament també ofereix exemples de proves de caire competencial que poden servir per dissenyar activitats:

- La prova de 6è d'educació primària ([2009](#), [2010](#) i [2011](#)). Pot proporcionar idees per a alumnat de 1r d'ESO que necessita un reforç de base.
- Les proves de Cb de l'àmbit matemàtic de [6è d'EP \(2005\)](#) i [2n d'ESO \(2006\)](#) proporcionen exemples d'exercicis de caràcter competencial. Inclouen una guia per a l'anàlisi de resultats i pautes per al treball de millora de l'alumnat.
- Les proves d'avaluació diagnòstica de [3r d'ESO \(2010\)](#) són una altra mostra d'exercicis d'avaluació de la competència matemàtica.
- Els ítems alliberats de les proves PISA [2000](#), [2003](#) i [2006](#) són un instrument interessant per valorar quins coneixements i habilitats es considera que han d'haver assolit els alumnes de 15/16 anys, prenent com a referència les competències bàsiques.

Altres recursos com, per exemple, la xarxa meteorològica [Edumet](#), [Ciutat, territori, paisatge](#) o els [materials dels camps d'aprenentatge](#) poden proporcionar elements per al treball durant les vacances d'estiu.